

Француска књижевница Лиди Салвер, кћерка шпанских република-наша који су 1939. године избегли у Француску, у роману *Без илација*, двадесет првом у својој литерарној каријери, а четвртом у преводу на српски језик, испреда у међем врне романијерке емотивно-документаристичку приповест о Шпанији уочи грађанског рата (1936–1939). За ову особену визију тог преломног историјског догађаја одабрајала инспиративног за књижевнике – од Џорџа Орвела (*Катајлонија у часи*, 1938) и Ернеста Хемингвеја (*За ким звону звони*, 1940) до Хавијера Серкаса (*Војници Саламе*, 2009) и Едуарда Мендосе (*Сада мачака*, 2010), Лиди Салвер је лане добила награду Гонкур за 2014, као тек једанаеста списатељица у 112 година дугој традицији њеног додељивања.

Прелићући две приче засноване на стварним личностима, својој мајци Монсерат Монжус Архона и француском писцу Жоржу Бернаноу (1888–1948), Лиди Салвер (1948) у средипште болато нијансираним ликовима поставља петнаестогодишњу Монес, која уочи Шпанског грађанског рата напушта патријархални дом у сиромашној забити до које пошаст још увек не допире и са братом анархистом први пут у живогу одлази у велики (каталонски) град, да би се, ослобођена породичних стета и зарпте средине, два месеца касније вратила у родитељску кућу *свагазиди*.

ИЗЛОГ

Страх и Надада у Краљевству Тишине

Интимна прича о Шпанском грађанском рату из пера француске књижевнице каталонског порекла

ГОНКУР 2014.

Бојана Ковачевић Петровић

ПОЛИТИКА

Како би сачувала образ породице, „након стодину свађа са савешћу и срцем” пристаје да се уда за андалушког велепоседника и мрачног комунисту Дијета, личног и политичког непријатеља свог брата Хосеа. У паралелној причи, Бернано, који је срединном тридесетих година 20. века живео на Мајорци, подржава синовљеву одлику да присуствуи Фаланги, да би убрзо наслутно ужас који ће похарати Европу, и гласом разума и хуманости, пишћући *Велики проба* *под месечином*, покушао да га спречи.

Док слуша мајку како „дара петео своје изгубљене младости”, списатељица вештинном професионалног психијатра обликује шекспировски богате типске ликове, који оличавају свеprisутне људске врлине, а нарочито мане: острашћеност, фрустрацију, заваист, ускогрудност, патологију. Сочним, директним, често огођеним „мешаним транспиринеским језиком” прожетим истанчаним хумором и префињеном иронијом, и виртуозним прелиптањем класичног, модерног и хибридног товоора (такозвани *тријид*) особеним за шпанске досељенике у Француску, Салвер приповеда о својим родитељима, који су игром случаја, након ви-

шенељног повлачења преко Пиринеја, достели у село на југозападу Француске. Ауторка мо-зачички сачињава портрет шпанског мушкарца и шпанске жене раног франковског доба, кроз аргументовану критику друштва, цркве, то јест свештеника који су „морали своју мантију да на-вукну преко своје савести”, морала, идеала, ратних профитера и политичких прелетача, у игри у којој има „превише злотапам-ћења, превише љубоморе и превише страхава, под плаштом политике” и у којој би свако друштво и сваки појединац несумњиво могли да се препознају.

Насловом омаж Марини Цветајевој и Борису Пастернаку, *Без илација* је више од романа – то је освешћујуће сведочанство јасне епохе у којој су жене васпитаване да понизно трпе, новјат чуван испод таписона све док није обезвређен, идеалисти маштали о револуцији која ће преузелеити васељену, млади људи обманути пропагандом одлазили на ратиште иако нису знали ни да држе пушку, супругама изречена забрана да носе црнину за хиљадама стрелјаних мужева, и црква, „курава војних лица – чистгилаца” открила „свој засрашујући лик”, али је нада ипак остајала као коров.